Signature of Invigilators

1. ....

2. ....

ECONOMICS
PAPER–III

Roll No. [ ][ ][ ][ ][ ]
(In figures as in Admit Card)

Roll No. ....

....
(in words)

DEC–08/10

Name of the Areas/Section (if any) ....

Time Allowed : 2-1/2 hours] **[Maximum Marks : 200**

Instructions for the Candidates

1. Write your Roll Number in the space provided on the top of this page.
2. Write name of your Elective/Section if any.
3. Answer to short answer/essay type questions are to be written in the space provided below each question or after the questions in test booklet itself. No additional sheets are to be used.
4. Read instructions given inside carefully.
5. Last page is attached at the end of the test booklet for rough work.
6. If you write your name or put any special mark on any part of the test booklet which may disclose in any way your identity, you will render yourself liable to disqualification.
7. Use of calculator or any other Electronics Devices is prohibited.
8. There is no negative marking.
9. You should return the test booklet to the invigilator at the end of the examination and should not carry any paper outside the examination hall.

પરીક્ષાર્થીઓ માટે સૂચનાઓ :

૧. આ પૃષ્ઠના ઉપલા ભાગે આપેલી જગ્યામાં તમારી ક્રમાંક સંખ્યા (રોલ નંબર) લખો.
૨. તમે જે વિકલ્પનો ઉત્તર આપો તેનો સ્પષ્ટ નિર્દેશ કરો.
૩. ટૂંકનોધ કે નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના ઉત્તર દરેક પ્રશ્નની નીચે આપેલી જગ્યામાં જ લખો. વધારાના કોઈ કાગળનો ઉપયોગ કરશો નહીં.
૪. અંદર આપેલી સૂચનાઓ ધ્યાનથી વાંચો.
૫. આ ઉત્તર પોથીમાં અંતે આપેલું પૃષ્ઠ કાચા કામ માટે છે.
૬. આ ઉત્તર પોથીમાં ક્યાંય પણ તમારી ઓળખ કરાવી દે એવી રીતે તમારું નામ કે કોઈ ચોક્કસ નિશાની કરી હશે તો તમને આ પરીક્ષા માટે ગેરલાયક ગણવામાં આવશે.
૭. કેલક્યુલેટર અથવા ઈલેક્ટ્રોનિક્સ સાધનોનો ઉપયોગ કરવો નહીં.
૮. નકારાત્મક ગુણાંક પદ્ધતિ નથી.
૯. પ્રશ્નપત્ર લખાઈ રહે એટલે આ ઉત્તર પોથી તમારા નિરીક્ષકને આપી દેવી. પરીક્ષાખંડની બહાર કોઈ પણ પ્રશ્નપત્ર લઈ જવું નહીં.

FOR OFFICE USE ONLY
MARKS OBTAINED

Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained
1.		18.			
2.		19.			
3.		20.			
4.		21.			
5.		22.			
6.		23.			
7.		24.			
8.		25.			
9.		26.			
10.					
11.					
12.					
13.					
14.					
15.					
16.					
17.					

Total Marks obtained ....

Signature of the co-ordinator ....
(Evaluation)

SEAL

ECONOMICS **અર્થશાસ્ત્ર**

PAPER - III **પેપર - III**

Note : This paper contains four sections. You are required to attempt all of them.

નોંધ : આ પ્રશ્નપત્રમાં ચાર વિભાગો છે. તમારે બધા વિભાગોના પ્રશ્નોના જવાબો આપવાના છે.

Section I
(વિભાગ I)

Note : Read the following paragraph and answer **Questions (1-5)** given below in **30 words** each. Attempt **ALL** the questions. **[Marks : 5×5=25)**

નોંધ : નીચેનો પેરાગ્રાફ વાંચી, આપેલ દરેક પ્રશ્નો (૧ થી ૫) ના જવાબ ૩૦ શબ્દોમાં આપો. બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

A person is poor because his/her endowments of capital, land, labour and skills are meagre and also because his/her access to public goods and services and natural resources is limited. Often, a poor person is trapped in the prison of illiteracy. Disease and illhealth prevent him/her from getting the most out of the one asset he/she has, his/her labour. Without training and skills, he/she cannot aspire to do a better job. Without an all-weather road that connects his/her habitation to the nearest market, he/she cannot get a fair price for his/her produce. Without electricity and access to credit, his/her ability to increase productivity of land or of artisan activity is limited. Without the sewers and drains, water works and water mains that service his/her town; without the policing that should protect his/her life and limb, property (however meagre), person and dignity as an equal citizen of India; he/she cannot function effectively. Thus, while in the short run, access to basic facilities such as, health education, clean drinking water etc. impacts directly on welfare, in the longer run, it determines economic opportunities for the future. Without access to these services one cannot be considered to have equality of opportunity. Since

access to these services for the majority of the population depends not only upon their income levels but upon the delivery of these services through publicly funded systems, the Eleventh Plan's vision of poverty reduction includes major expansion in the supply of these services. The resources needed to create the infrastructure necessary for delivering these services to the poor are large.

એક વ્યક્તિ ગરીબ છે, કારણ કે તેની મૂડી, જમીન, શ્રમ અને કૌશલ્યની સંપત્તિ નગણ્ય છે અને જાહેર વસ્તુઓ અને સેવાઓ તથા પ્રાકૃતિક સંસાધનો તરફની તેની પહોંચ મર્યાદિત છે. ઘણીવાર, એક ગરીબ વ્યક્તિ, નિરક્ષરતાની જેલમાં ફસાઈ જાય છે. રોગ અને માંદગીને કારણે તે પોતાની એક માત્ર અસકયામત–તેનો શ્રમ–માંથી કશું ખાસ મેળવી શકતો નથી. તાલીમ અને કૌશલ્ય વિના, તે વધુ સારુ કાર્ય કરી શકતો નથી. તેના ઘરને સૌથી નજીકના બજાર સાથે જોડતો પાકો રસ્તો ન હોવાને કારણે તે પોતાના ઉત્પન્ન માટે યોગ્ય વળતર મેળવી શકતો નથી. વિજળી અને ધીરાણની સગવડ વિના, પોતાની જમીનની ઉત્પાદકતા અથવા પોતાના કસબની પ્રવૃત્તિની ઉત્પાદકતા વધારવાની તેની ક્ષમતા મર્યાદિત બને છે. ગટરો, પાણીની ટાંકીઓ વગેરે વિના, તેના જીવન, અંગો અને મિલ્કત (જે કંઈ માત્રામાં છે તે), ભારતના એક નાગરિક હોવાના ગૌરવના રક્ષણ માટેના પોલીસ વગર, તે અસરકાર રીતે કાર્ય કરી શકતો નથી. આમ, ટૂંકા ગાળામાં, આરોગ્ય, શિક્ષણ, પીવાનું શુદ્ધ પાણી વગેરે મૂળભૂત સવલતો તરફની પહોંચ, કલ્યાણ પર અસર કરે છે. જ્યારે લાંબા ગાળામાં તે ભવિષ્ય માટેની આર્થિક તકો નકકી કરે છે. આ સેવાઓ પ્રત્યે પહોંચ ન હોવાથી, તમામને સમાન તક મળે છે એમ કહી શકાય નહીં. મોટા ભાગની વસ્તી માટે સેવાઓ માટેની આ પહોંચ, તેમની આવક પર આધાર રાખવા ઉપરાંત તે જાહેર ભંડોળ દ્વારા સંચાલિત પ્રણાલી દ્વારા થતી ઉપલબ્ધતા પર આધાર રાખે છે. અગિયારમી પંચવર્ષીય યોજનામાં ગરીબી ઘટાડવાના પ્રયાસમાં, આ સેવાઓના પૂરવઠાના વિસ્તરણનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. ગરીબીને આ સેવાઓ પૂરી પાડવા માટે જરૂરી પાયાની સુવિધાઓ સર્જવા માટે જરૂરી સંસાધનો ઘણા વધુ છે.

1. A poor person is poor because he is poor or he is poor due to certain reasons. Explain.
એક ગરીબ, ગરીબ છે કારણ કે તે ગરીબ છે, અથવા તે અમુક કારણોને લીધે ગરીબ છે. સમજાવો.

2. What kind of facilities be provided to reduce the problem of the poor.
ગરીબોની સમસ્યાઓ ઓછી કરવા માટે કયા પ્રકારની સગવડો પૂરી પાડવી જોઈએ ?

3. Suggest suitable measures which should be initiated by the government to solve the problems of poor people.

ગરીબ લોકોના પ્રશ્નોના નિરાકરણ માટે સરકારે કયા યોગ્ય પગલા ભરવા જોઈએ તે સૂચવો.

4. In addition to the basic facilities, what should be the strategy in the long term to solve the problems of the poor people.

મૂળભૂત સગવડો ઉપરાંત, ગરીબ લોકોના પ્રશ્નો હલ કરવા માટે લાંબા ગાળામાં શી વ્યુહરચના હોવી જોઈએ ?

5. What is the vision of the Eleventh Plan to alleviate the problem of the poor people ?

ગરીબ લોકોની સમસ્યાના નિવારણ માટે અગિયારમી યોજનાની દૃષ્ટિ કઈ છે ?

Section II
(વિભાગ II)

Note : Answer the following questions in **30 words** each. Attempt *all* questions (6–20). **(Marks 5 × 15=75)**

નોંધ : નીચેના દરેક પ્રશ્નોના જવાબ ૩૦ શબ્દોમાં આપો. બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (૬-૨૦) (માર્ક : ૫×૧૫=૭૫)

6. How does objectives of Williamson's model differ from those of Baumol and Morris ?
બોમલ અને મેરીસના મોડેલો કરતાં વિલિયમ્સનના મોડેલના હેતુઓ કઈ રીતે જુદા પડે છે ?

7. What are the determinants of money multiplier ?
નાણાંના ગુણકના નિર્ધારક પરિબળો કયા છે ?

8. What are the assumptions underlying Kaldor growth model ?

કાલ્ડોર વૃદ્ધિ મોડેલની ધારણાઓ કઈ છે ?

9. How is servicing of external public debt different from internal public debt ?

આંતરિક જાહેર દેવા કરતાં બાહ્ય જાહેર દેવાની કરજવ્યવસ્થા કઈ રીતે જુદી પડે છે ?

10. **What is optimum currency area ?**

ઈષ્ટતમ ચલણ વિસ્તાર એટલે શું ?

11. **Are there any norms to regulate the functioning of non-banking financial institutions ?**

નોન-બેંકીંગ વિત્તીય સંસ્થાઓના કાર્યસંચાલનના નિયમન માટે કોઈ ધોરણો છે ?

12. **How is industrial productivity measured ?**
ઔદ્યોગિક ઉત્પાદકતાને કઈ રીતે માપવામાં આવે છે ?

13. **Explain the concept of sustainable development.**
સમપોષિત વિકાસનો ખ્યાલ સમજાવો.

14. What are the components of green revolution in India ?
ભારતમાં હરિયાળી ક્રાંતિના ઘટકો કયા છે ?

15. What are the conditions of maximisation and minimisation of a function ?
એક વિધેયના મહત્તમીકરણ અને ન્યૂનતમીકરણ માટેની શરતો કઈ છે ?

16. **Briefly state consequences of environmental degradation.**
પર્યાવરણીય અવનતિના પરિણામો ટૂંકાણમાં જણાવો.

17. **Do you agree that fiscal policy alone cannot ensure price stability in India ?**
ભારતમાં ભાવોની સ્થિરતા, ફક્ત રાજકોષીય નીતિ દ્વારા લાવી ન શકાય એ મંતવ્ય સાથે શું તમે સંમત છો ?

18. Differentiate between Money market and Capital market.
નાણાં બજાર અને મૂડી બજાર વચ્ચેનો ભેદ સ્પષ્ટ કરો.

19. Distinguish between net and gross reproduction rate.
ચોખ્ખા અને કુલ પ્રજનન દર વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.

20. **Explain the concept of effective demand in Keynesian economics.**
કેઈન્સીયન અર્થશાસ્ત્રમાં 'અસરકારક માંગ' નો ખ્યાલ સમજાવો.

Section III

(વિભાગ III)

Note : Choose any one elective from Electives I to V and answer all the **questions (21-25)** of the some elective in **200 words** each.   **(Marks 12×5=60)**

નોંધ : વિકલ્પ ૧ થી ૫ માંથી એક વિકલ્પ પસંદ કરો અને તે જ વિકલ્પના બધાજ પ્રશ્નો (૨૧ થી ૨૫) ના જવાબ દરેકનો ૨૦૦ શબ્દો સુધી આપો.

Elective I

(વિકલ્પ I)

21. Given the linear regression model $Y = \beta_0 + \beta_1 X + n$ prove that β_1 estimated through ordinary least squares method is unbiased and consistent.

    સુરેખ નિયતસંબંધ મોડેલ $Y = \beta_0 + \beta_1 X + n$ માટે સાબિત કરો કે સાદી ન્યૂનતમ વર્ગ પદ્ધતિ (OLS) દ્વારા આગણન કરવામાં આવેલ β_1 અનભિનત અને સુસંગત છે.

22. What is first order autocorrelation ? How do you estimate the model in the presence of first order autocorrelation ?

    પ્રથમ કક્ષાનો સ્વસહસંબંધ એટલે શું ? પ્રથમ કક્ષાના સ્વસહસંબંધની હાજરીમાં મોડેલનું આગણન તમે કઈ રીતે કરશો ?

23. How do you estimate the logit model ?

    'લોજીટ' મોડેલનું આગણન તમે કઈ રીતે કરશો ?

24. What is a random walk model ? How do you test it ?

    'યદૃચ્છ ચાલ' મોડેલ એટલે શું ? તેનું પરીક્ષણ તમે કઈ રીતે કરશો ?

25. How would you estimate simultaneous equations model through indirect least squares method and two stage least squares method ?

    યુગપત સમીકરણ મોડેલનું આગણન, પરોક્ષ ન્યૂનતમ વર્ગ પદ્ધતિ (ILS) વડે અને દ્વિ-તબક્કા ન્યૂનતમ વર્ગ પદ્ધતિ (2 SLS) વડે તમે કઈ રીતે કરશો ?

Elective II

(વિકલ્પ II)

21. Who gave the concept of kinked demand curve ? How does it lead to price rigidity ?

    ખાંચાવાળા માંગના વક્રનો ખ્યાલ કોણે આપ્યો હતો ? તે કઈ રીતે કિંમત જડતા તરફ દોરી જાય છે ?

22. Describe two person zero sum game and explain how game theoretic approach is used to solve duopoly problem.
બે-વ્યક્તિ-શૂન્ય-સરવાળા ગેઈમનું વર્ણન કરો અને દ્વિહસ્તક ઈજારાશાહીના પ્રશ્નને ઉકેલવામાં કઈ રીતે વ્યુહવિદ્યાનાં અભિગમનો ઉપયોગ થાય છે તે સમજાવો.

23. Explain the salient features of Kaldor's growth model.
કાલ્ડોરના વૃદ્ધિ મોડેલની મુખ્ય લક્ષણોની સમજૂતી આપો.

24. How does Solow's model really aims at reaching the full employment path ?
સોલોનું વૃદ્ધિ મોડેલ કઈ રીતે પૂર્ણ રોજગારીના પથ પર પહોંચવાનું ધ્યેય રાખે છે ?

25. Explain the uses of linear programming.
સુરેખ આયોજનના ઉપયોગો સમજાવો.

Elective III

(વિકલ્પ III)

21. Explain the causes for the collapse of Brettonwood system.
બ્રેટનવુડ પ્રણાલીના નાશ માટેના કારણો સમજાવો.

22. How globalization accelerated world trade in favour developing countries ? Discuss.
વૈશ્વિકરણે કઈ રીતે વિકાસશીલ દેશોની તરફેણમાં વિશ્વ વ્યાપારમાં વેગ આણ્યો છે ? ચર્ચા કરો.

23. Examine the importance of international bond market in the context of global capital movement.
વિશ્વ મૂડી હેરફેરના સંદર્ભમાં, આંતરરાષ્ટ્રીય બોન્ડ બજારની અગત્યતા તપાસો.

24. What steps need to be taken to solve international debt crisis.
આંતરરાષ્ટ્રીય દેવાની કટોકટી ઉકેલવા માટે શા પગલા લેવા જોઈએ ?

25. Suggest a suitable method of foreign exchange rate determination.
વિદેશી હુંડીયામણ દરના નિર્ધારણ માટે યોગ્ય પદ્ધતિ બતાવો.

Elective IV

(વિકલ્પ IV)

21. How can the growth of Indian agriculture be accelerated ? Discuss.
ભારતીય કૃષિની વૃદ્ધિમાં કઈ રીતે વેગ લાવી શકાય ? ચર્ચા કરો.

22. **What are the sources of agricultural credit in India ? Examine their relative importance.**

ભારતમાં કૃષિધીરાણના સ્ત્રોતો કયા છે ? તેમની અગત્યતાની તુલના કરો.

23. **How can we achieve sustainable development in the context of Indian agriculture ? Discuss.**

ભારતીય કૃષિના સંદર્ભમાં આપણે કઈ રીતે સમપોષિત વિકાસ સાધી શકીએ ? ચર્ચો.

24. **Examine the factors which have led to migration of agricultural labourer ? How has it affected Indian agriculture.**

ખેતમજૂરોના સ્થળાંતર તરફ દોરી જતા પરિબળોને તપાસો. ભારતીય કૃષિને તેનાથી શી અસર પહોંચી છે ?

25. **"Reforms are significant component towards the progress in Indian agriculture." Explain.**

''ભારતીય કૃષિની પ્રગતિ માટે 'સુધારા' અગત્યનો ઘટક છે.'' સમજાવો.

Elective V

(વિકલ્પ V)

21. **What have been the main objectives of economic planning in India ?**

ભારતમાં આર્થિક આયોજનના મુખ્ય હેતુઓ કયા રહ્યા છે ?

22. **How has the WTO's agreement affected Indian agriculture ?**

WTO કરારે ભારતીય કૃષિ ક્ષેત્રને કઈ રીતે અસર કરી છે ?

23. **Comment on the changes in India's tax structure since 1991.**

ભારતીય કરવેરા માળખામાં 1991 થી થયેલા પરિવર્તનોની સમીક્ષા કરો.

24. **Comment on the measures adopted for empowerment of women in India.**

ભારતમાં સ્ત્રીઓના સશક્તીકરણ અંગે અપનાવાયેલા પગલાની સમીક્ષા કરો.

25. **How has the process of globalization affected Indian industry ? Explain.**

વૈશ્વિકરણની પ્રક્રિયાએ ભારતીય ઉદ્યોગને કઈ રીતે અસર કરી છે ? સમજાવો.